

Op 20 februari 1999 kiezen wij een nieuwe partijvoorzitter. Het partijvoorzitterschap is in mijn ogen een zeer belangrijke functie. Dat is het altijd al geweest maar is het in deze tijden des te meer. De Partij van de Arbeid mag dan goed scoren bij de verkiezingen, maar dat succes hangt slechts aan één man, Wim Kok. Zijn formidabele prestatie kan niet verhullen dat er dringende vragen onbeantwoord blijven.

Bijvoorbeeld: wat is het sociale gezicht van de partij? Wat zijn onze gedachten over de immense veranderingen die Nederland doormaakt en nog door gaat maken? Hebben wij gedachten over het afbrokkelende sociale cement van onze samenleving?

Wat voor ideeën heeft de partij over onderwerpen als omgevingskwaliteit, over de gevolgen van diep ingrijpende technologische ontwikkelingen (bijv. Internet), over de vraag of de economische ontwikkeling en het milieu met elkaar in overeenstemming zijn te brengen of over de veerkracht van de multiculturele samenleving. Of om het maar nog duidelijker te formuleren: Wat willen wij eigenlijk met Nederland?

De functie van voorzitter is een zeer belangrijke en uiterst zware functie. Het is niet voor niets dat vorige voorzitters politiek zijn gesneuveld respectievelijk om gezondheidsredenen hebben moeten aftreden. De functie vereist zeer veel organisatorische-, strategische- en inhoudelijke kennis en ervaring met daaraan gekoppeld een gezonde hoeveelheid overlevingsinstinct.

Daar komen in het huidige tijdsgewricht nog drie met elkaar samenhangende factoren bij. De eerste is dat de sociaal-

DE KANDIDAAT-VOORZITTERS
AAN HET WOORD

Wat willen wij eigenlijk met Nederland?

JAN JETTEN

*Kandidaat-voorzitter
van de PvdA;
zelfstandig organisatie-adviseur
en voorzitter RBA
Noord-Oost Brabant*

democratie zichzelf verkoopt met de zogenaamde *derde weg*, maar dat niemand weet wat dat is. De tweede is dat we rekening moeten houden met de opvolging van Wim Kok en de derde is dat er nieuwe politieke verhoudingen op ons afkomen die niet met de traditionele links-rechts verhoudingen kunnen worden verklaard en/of tegemoet getreden. Met andere woorden: het voorzitterschap is, een cruciale functie voor het huidige functioneren, en voor de toekomst van de PvdA en is zeker geen functie waarmee leuke experimenten kunnen worden uitgevoerd. Het is een intern gerichte functie. De voorzitter moet de voorwaarden scheppen zodat de organisatie zichzelf continue kan vernieuwen en aan anderen hun rollen te kunnen vervullen. Dat lukt niet als de voorzitter een prominente rol voor zichzelf opeist.

Het voorgaande betekent dat gekozen moet worden op basis van kwaliteit, kennis en ervaring. Het is naar mijn mening onjuist om bij een dergelijke zware functie te kiezen op basis van geslacht of leeftijd. Daar is de functie nou net even te belangrijk voor.

Mijn kandidatuur

De reden dat ik niet ben teruggetreden als kandidaat-voorzitter omdat het partijbestuur andere kandidaten beter in het profiel vond passen, is dat ik het daar dus absoluut niet mee eens ben. Alle kwaliteiten die voortvloeien uit het profiel van het partijbestuur voor deze functie heb ik, naar mijn mening, veel meer in huis dan de andere kandidaten. Ik heb al een kleine 10 jaar ervaring met het voorzitter zijn en als ik iets heb geleerd in die periode is het dat een voorzitter de eerste

onder zijns gelijken en een dienstverlener moet zijn. Een voorzitter moet er voor waken om partij te worden. Het gaat om het, samen met de andere betrokkenen, uitzetten van een weg waarbinnen nieuwe ideeën vorm kunnen krijgen en een wisselwerking tot stand komt tussen verschillende groepen ideeën. Dat proces moet uitmonden in een breed en samenhangend beleid. Een extra doel moet zijn dat er een netwerkorganisatie ontstaat die dat integrale beleid constant bijstelt en blijft interacteren met de Nederlandse samenleving.

Overigens betekent dit niet dat een voorzitter geen mening dient te hebben en daar niet voor moet uitkomen. Integendeel, af en toe een zeer prikkelende opmerking om mensen op andere ideeën en gedachten te brengen is uiterst zinvol. Het betekent wel dat die kennis en ideeën moeten worden ingebracht in het interne proces van mening- en beleidsvorming.

Het einde van links-rechts

Ik ben van mening dat de tegenstelling links-rechts niets meer zegt. De nieuwe tegenstellingen zijn kwaliteit-kwantiteit. Het bedrijfsleven is volop aan de gang om vanuit het uitgangspunt van kwaliteit haar bedrijfsprocessen vorm te geven. Dat moet ook wel wil zij in de toekomst overleven. Het gevolg van de economische- en technologische ontwikkelingen is dat kwalitatief hoogwaardige kennis, kwaliteit van het product en de kwaliteit van de arbeidsorganisatie de succes bepalende factoren zijn en dat nog meer zullen worden. Het gekke is echter dat deze ontwikkelingen binnen het bedrijfsleven nog nauwelijks invloed hebben op andere, meer maatschappelijke, beleidsvelden zoals ruimtelijke indeling, omgevingskwaliteit, cultuurbeleid, nieuw sociaal beleid, architectuur, zorg enzovoorts.

Een partij die vanuit haar politieke verantwoordelijkheid mede inhoud en leiding wil geven aan dit soort processen zal een open partij moeten zijn die zich organiseert rond het thema kwaliteit van de samenleving en die daar ook een passende netwerkstructuur voor ontwikkelt. Er zit in de hoofden van mensen, binnen individuele bedrijven en branches en in maatschappelijke organisaties een fenomenale hoeveelheid kennis.

Nu is het probleem met specialistische kennis dat het heel moeilijk is voor niet- of anders gespecialiseerde mensen om te begrijpen waar het over gaat. Nog moeilijker is het om die andere specialistische kennis te vertalen naar en toe te passen in de eigen

sector. En nog moeilijker is het om bestaande maatschappelijke structuren aan te passen aan nieuwe inzichten en wensen.

Bij dat proces kan en moet onze partij een belangrijke rol spelen. We hebben zelf veel maatschappelijke kennis in huis, er zit extern erg veel kennis. Waar het dus om gaat is dat er een proces op gang komt binnen de partij waarbij individuen, groepen en bedrijven er belang bij hebben om deze kennis in te brengen.

En dat is nu naar mijn mening het *triggerpoint* voor een organisatie als de PvdA. We kunnen mensen namelijk de garantie geven dat hun mening politieke invloed zal hebben en dat er door onze vertegenwoordigers ook mee gewerkt zal gaan worden. Dat perspectief betekent ook dat mensen het nut inzien van hun inbreng en die ook zullen gaan leveren.

Kwaliteit-kwantiteit

Zo'n immens en gecompliceerd proces betekent erg veel voor de partij. Er zal voortdurende sprake moeten zijn van het managen van een vertaalslag van ingewikkelde problemen naar andere groepen binnen en buiten de partij, van wisselwerking tussen alle personen, groepen en bedrijven die hun inbreng leveren, van het formuleren in klare en duidelijke taal van mogelijk nieuw beleid en van het vertalen en operationaliseren van al deze nieuwe zaken naar uitvoerend beleid.

Als we er in slagen om dat proces in gang te brengen en te houden en ons continue organiseren rondom het thema kwaliteit betekent dat naar mijn mening dat we echt inhoud geven aan 'de derde weg'. Dan is 'het primaat van de politiek' niet afhankelijk van het opleggen van zaken aan derden die op hun beurt weer proberen daar onderuit te komen, maar gebaseerd op gezag dat wordt verkregen uit eerlijke processen en uit het feit dat het nieuwe beleid in de hoofden van allerlei mensen zit en dat die mensen in vrijheid daarnaar handelen. Men zegt dat de samenleving niet maakbaar is. Dat klopt. Hij wordt gemaakt. Maar het scheelt een slok op een borrel als de neuzen in dezelfde richting staan.

De afdelingen

Deze constatering betekent dat het met name ook de mensen in de afdelingen zijn die een belangrijke rol spelen bij dit proces. Uit hun gelederen komen onze vertegenwoordigers voort, zij praten met familie, kennissen en collega's over de zaken die mensen tegen komen in hun werk, of in hun dagelijks leven of

over de problemen die via de media op hen afkomen. Als ik iets heb geleerd binnen de vakbeweging is het, binnen die organisatie, dat mensen in alle delen van het land vaak een zelfde beleid gaan uitdragen. Zo'n beleid moet niet worden opgedrongen, maar het gevolg zijn van het feit dat zij op de gekozen oplossingen invloed hebben en de problemen en mogelijke oplossingen in vrijheid verinnerlijkt hebben. Kortom, er moet een wisselwerking tot stand komen tussen vele deskundige groepen binnen en buiten de partij, maar deze kennisstromen moeten geknoopt worden aan de bestaande partijorganisatie. Dat levert ook impulsen op, betekent dat er een breed draagvlak voor vernieuwing kan ontstaan en tevens dat mensen zo'n beleid gaan uitdragen en op de plekken waar ze zitten het ook uitvoeren. Het betekent vooral dat mensen die iets willen lid zullen worden van de PvdA. In zo'n situatie hoef je geen ingewikkelde scoutingactiviteiten op te zetten. De mensen hebben wat aan zo'n partij die hen de mogelijkheid geeft om enige greep te krijgen op alles dat op ons afkomt. Ik weet dat er soms nogal neerbuigend over afdelingskader wordt gesproken en dat regionale vertegenwoordigers nogal gauw het etiket 'baron' opgeplakt krijgen door mensen die op die manier hun mening opleggen aan anderen. Feit is echter dat een gecompliceerde maatschappij als de onze alleen nog bestuurd kan worden als ook 'gewone' mensen (die bestaan overigens niet) invloed kunnen uitoefenen op datgene wat over hen heen komt en ook bereid zijn op hun eigen plekken dat beleid uit te dragen en uit te voeren.

Daar komt nog een punt bij. Een partij bestaat bij de gratie van het feit dat er mensen zijn die op haar stemmen en die soms ook bereid zijn om lid te worden, functies te vervullen en contributie te betalen. Met name dat laatste wordt nog wel eens vergeten door mensen die zeggen de vernieuwing hoog in het vaandel te hebben staan. Waarom zou je lid worden van een partij waar een kleine voornamelijk in de Randstad wonende elite het voor het zeggen heeft en die een technocratisch beleid over en zonder

'gewone mensen' bedenkt en uitvoert? Dat lukt je alleen als er, zoals nu, een aansprekende leider is waarop alle aandacht wordt gevestigd. Dat soort leiders is echter niet dik gezaaid en de vraag is of die niet elders op een prettiger manier hun inkomen kunnen verwerven. Vind je die niet dan kun je het als partij als je niet meer te bieden hebt aan de kiezers en de leden wel schudden.

Feit is echter dat een partij die functioneert als een interactieve denktank, die ook nog eens op vele plaatsen in onze samenleving de uitkomsten van dat beleid uitdraagt en implementeert (sorry, dat dit nogal ingewikkeld is neergeschreven), een dure partij is. En dat geld zal wel door iedereen, dus ook 'gewone' mensen moeten worden opgebracht door middel van contributies.

Tot slot

Ogenschijnlijk in tegenspraak met mijn mening dat een voorzitter zich niet al te sterk moet profileren omdat het om een intern gerichte functie gaat, is het volgende. Ik zal als uiterst belangrijk punt uitdragen en ook uit alle macht trachten te realiseren een wijziging van de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer. Kandidaten voor de Tweede Kamer dienen veel evenwichtiger over het land gespreid te gaan worden en er dienen veel meer kandidaten uit de marktsector te komen. Dat betekent ook dat de vroegere gewoonte om Randstedelijke kandidaten aan de (buiten)gewesten op te dringen en ze na verkiezing te laten verhuizen naar de regio tot het verleden moet behoren.

Ook in de provincies buiten de Randstad zijn uiterst bekwame kandidaten te vinden die ook nog eens zeer goed op de hoogte zijn van de situatie in hun provincies. Achtergrond van mijn stellingname is rechtvaardigheid maar ook dat mensen het gevoel moeten hebben dat ze worden vertegenwoordigd door 'hun' mensen in verband met het zo noodzakelijke draagvlak dat nodig is om de diep ingrijpende veranderingen die op ons afkomen in goede banen te leiden.